
COLUMN

Dr. J. Grin

Op naar de volgende eeuw

Rond de Kerstdagen stond er in *Trouw* een verrassend en belangwekkend interview met Ina Brouwer, voormalig fractieleider van de CPN. Ze gaf daarin ruiterlijk toe, dat het CDA de eerste politieke partij is geweest die de ontwrichting van traditionele samenlevingsverbanden en de resulterende leegte heeft gesignaleerd en er iets voor in de plaats wilde stellen; en ze stelde vast dat het CDA op dit punt anderen iets te zeggen heeft. Ze zei in het CDA een belangrijke stroming waar te nemen die deze lijn wilde voortzetten - een stroming die de christendemocratie, in haar woorden, een 'modern' aanzicht geeft. Anderzijds wees ze op een tegenstroom, die van het CDA uiteindelijk een conservatieve partij met een christelijk sausje zou maken.

Met het onlangs verschenen concept voor een nieuw Program van Uitgangspunten maakt de partij onomwonden duidelijk dat de christendemocratie de grote veranderingen van onze tijd voluit ziet en er geïnspireerd en inspirerend verder aan wil vormgeven.

Het Program pleit ervoor om godsdienstig en levensbeschouwelijk pluralisme te waarborgen, tegen de dreigende invloeden van commercie en vertechniseerde overheidsregulering in. Er moet ook ruimte zijn voor samenlevingsverbanden

om een eigen invulling aan het eigen en aan het samen-leven te geven. Dat eist voorwaardenscheppend beleid op velerlei terrein.

Wellicht het sterkste punt aan het Program is de wervende, enthousiasmerende, geëngageerde toon. Dat appel verdient het om beantwoord te worden, juist ook door diegenen die nog steeds menen dat het CDA een machtsbolwerk is, gedragen door kerkvolk met achterhaalde waarden. Dit Program laat zien hoe oude waarden een nieuwe betekenis kunnen krijgen bij het vinden van zin in een veranderende wereld. Dwars tegen de veelbesproken 'verambtelijking' van de politiek in inspireert het mensen tot het herwaarderen van het normatieve in de politiek.

Als de partij dit Program, na interne bespreking, aanvaardt is er werk aan de winkel. Het Program rept daarvan op vele plaatsen. Op internationaal terrein wordt gewezen op de mogelijkheden tot en de noodzaak van een nieuwe internationale orde, met een opwaardering van de rol van de Verenigde Naties. Voor wat betreft Europa kiest het Program voor aanzienlijk minder nadruk op de militaire component van het veiligheidsbeleid en wordt gepleit voor het principiële openstellen van de Europese Unie voor Mid-

den- en Oosteuropese landen. Scherp wordt gekozen voor het op peil houden van de Westerse ontwikkelingsinspanning. Jammer is dat er vrijwel geen aandacht is voor de rol van opkomende geïndustrialiseerde landen op het Zuidelijk halfrond. De diffusie van economische macht en technologisch potentieel zal grote gevolgen hebben voor het functioneren van de Verenigde Naties, die in het Program terecht zoveel aandacht krijgen. Het zal ook gevolgen hebben voor de beheersing van de verspreiding van destabiliserende wapens, waaraan eveneens veel aandacht wordt besteed: niet langer bevinden zich de leveranciers van zulke wapens uitsluitend in het Noorden. En het zal consequenties hebben voor de aard en locatie van conflicten in de nieuwe wereldsamenleving. In de lijn van het Program zal de partij creatief en vernieuwend op zoek moeten gaan naar de implicaties van deze ontwikkelingen.

Ecologische oriëntatie

In het nieuwe Program kiest de partij zonder voorbehoud als eerste grote politieke partij voor een markteconomie die niet alleen sociaal maar ook ecologisch is georiënteerd. Economische groei die ten koste gaat van het milieu wordt afgewezen. Gepleit wordt voor krachtige geboden en verboden waar onherstelbare schade aan het milieu dreigt, en daarnaast voor milieueffingen. Deze heffingen moeten worden aangewend in de eerste plaats voor milieubeleid en zo mogelijk ter verlichting van de belastingen op arbeid en kapitaal. Daarbij zij wat mij betreft aangetekend dat vooral verlichting van belasting op arbeid voor de hand lijkt te liggen, gezien het feit dat het Program elders kiest voor minder uitstoot van arbeidskrachten naar onder meer de WAO. Ook had, in het Program meer aandacht mogen worden besteed aan verandering van consumptiepatronen, naast de terecht aandacht voor andere

manieren van produceren. Zonder matiging in het Noorden zijn wereldwijde milieuverbetering en ontwikkeling van het Zuiden onverenigbaar.

In meer algemene zin wordt over de overheidsfinanciën opgemerkt dat beperking van de overheid tot kerntaken op zich geen verlichting brengt als dit leidt tot het afwentelen van de toegenomen kosten voor levensonderhoud in de vorm van hoge looneisen. Hier worden de problemen zichtbaar van een partij die terecht liever voor een appel op de samenleving dan voor dirigisme kiest. Het Program maakt onvoldoende duidelijk hoe afwenteling kan worden voorkomen. De partij zal de komende jaren vernieuwende ideeën moeten ontwikkelen hoe dit appel waar te maken en wellicht met meer krachtige maatregelen te ondersteunen.

Het moge overigens uit recente discussies duidelijk zijn dat de mogelijkheden tot verdere structurele vermindering van de overheidsuitgaven ook anderszins beperkt zijn. Het accent zal dan ook de komende jaren moeten liggen op het stabiliseren van belangrijke kostenposten. Dat betekent dat bij de invulling van de in het Program nog vrij open gelaten richtlijnen voor de toekomst van de sociale zekerheid vooral aandacht zal moeten worden gegeven aan een volumebeleid - ook sociaal gezien veruit beter dan beperkingen van duur en hoogte van uitkeringen. Het betekent bijvoorbeeld ook dat bij het volksgezondheidsbeleid zo nodig opgetreden moet worden tegen de heersende macht van de medische stand en tegen de ongebreidelde ontwikkeling van kosten-opjagende medische technologieën. Ook hier zal de partij het Program verder moeten uitwerken.

Op weg naar de volgende eeuw ligt er nu een inspirerende gids. Aan het werk!

